

SATVERSMES TIESA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV-1010. Tālrunis: 67830735, 67210274. E-pasts: tiesa@satversmestiesa.lv

LĒMUMS

par noraidījuma izlemšanas kārtību pieteikuma izskatīšanas stadijā

Rīgā

2026. gada 13. oktobrī

Satversmes tiesa šādā sastāvā: rīcības sēdes priekšsēdētāja Irēna Kucina, tiesneši Anita Rodiņa, Jānis Neimanis, Jautrīte Briede, Veronika Krūmiņa, Mārtiņš Mits un Juris Juriss,

konstatēja:

1. Satversmes tiesā ir saņemts privātpersonas pieteikums par lietas ierosināšanu (ieteikums Nr. 159/2026), kurā ieteikts noraidījums vienam no Satversmes tiesas tiesnešiem.

2. Ar 2026. gada 22. janvāra likumu "Grozījumi Satversmes tiesas likumā" (stājies spēkā 2026. gada 18. februārī) no Satversmes tiesas likuma tika izslēgta 25. panta piektā daļa, kas noteica, ka Satversmes tiesas tiesnešiem nevar ieteikt noraidījumu. Jautājums par to, kādā kārtībā ieteikuma izskatīšanas stadijā izlemjams tiesnesim ieteiktais noraidījums, Satversmes tiesas likumā un Satversmes tiesas reglamentā nav noregulēts.

Tādējādi pirms tiesnesim ieteiktā noraidījuma izlemšanas pēc būtības Satversmes tiesa saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 26. panta pirmās daļas trešo teikumu noteiks šāda noraidījuma izlemšanas kārtību.

3. Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 92. panta pirmais teikums paredz, ka ikviens var aizstāvēt savas tiesības un likumiskās intereses taisnīgā tiesā. Viena no tiesību uz taisnīgu tiesu garantijām ir tiesas objektivitāte (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2016. gada 29. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2015-19-01 16.1. punktu*). Ikvienam tiesnesim ir pienākums atstatīties no lietas izskatīšanas, ja viņš personiski tieši vai netieši ir ieinteresēts lietas iznākumā vai ja ir citi apstākļi, kas rada šaubas par viņa objektivitāti. Ja tiesnesis nav sevi atstatījis, lietas dalībniekiem ir tiesības pieteikt viņam noraidījumu. Atstatīšanās un noraidījuma institūta mērķis ir nodrošināt tiesas objektivitāti (*sk. Satversmes tiesas 2005. gada 15. februāra sprieduma lietā Nr. 2004-19-01 6. punktu*). Tiesas objektivitātes garantija ir nodrošināma arī Satversmes tiesas procesā.

Satversmes tiesa ir konstitucionāls valsts varas orgāns, kuram pakļautas tiesību normu satversmības kontroles lietas. Satversmes 85. pants un Satversmes tiesas likums nosaka īpašu ikviena Satversmes tiesas tiesneša amatā apstiprināšanas kārtību, kā arī izvirza šā amata kandidātiem augstas profesionālās kvalifikācijas un reputācijas prasības. Satversmes tiesas likums nosaka arī to, kādā sastāvā tiesa izskata pieteikumus un lietas, tiesas pilnā sastāva jēdzienu, tostarp minimālo pieļaujamo tiesas sastāvā esošo tiesnešu skaitu, kā arī procesuālos termiņus. Tādēļ nav pieļaujams tas, ka tiesneša atstatīšanās vai noraidījuma institūta piemērošanas rezultātā Satversmes tiesa nebūtu spējīga īstenot tai Satversmē un likumā noteikto kompetenci.

Tādējādi tiesības pieteikt tiesnesim noraidījumu Satversmes tiesas procesā ir līdzsvarojamās ar nepieciešamību nodrošināt to, lai Satversmes tiesa pilnvērtīgi un efektīvi īstenotu savu kompetenci.

4. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 20. panta pirmo daļu pieteikumu izskata un par lietas ierosināšanu vai atteikšanos ierosināt lietu lemj kolēģija triju tiesnešu sastāvā, izņemot tā paša panta 7.¹ daļā minētos gadījumus, kad pieteikumu izskata un lēmumu par to pieņem rīcības sēde pilnā tiesas sastāvā. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 25. panta trešajai daļai Satversmes tiesas pilnā sastāvā ir visi tiesneši, kurus veselības stāvoklis vai citi objektīvi apstākļi nekavē piedalīties

tiesas sēdē. Tiesas sastāvā šajā gadījumā nedrīkst būt mazāk par pieciem Satversmes tiesas tiesnešiem.

Satversmes tiesas likumā un Satversmes tiesas reglamentā kolēģijai ir noteiktas tiesības lemt gan par lietas ierosināšanu vai atteikšanos ierosināt lietu, gan arī par citiem jautājumiem, kas saistīti ar tai izskatīšanai nodoto pieteikumu (*sk. Satversmes tiesas 2005. gada 31. augusta lēmumu par kārtību, kādā pieņemams Satversmes tiesas likuma 19.² panta piektajā daļā paredzētais lēmums*), piemēram, lemt par pieteikuma izskatīšanas termiņa pagarināšanu, paskaidrojumu un dokumentu pieprasīšanu, tiesas nolēmuma izpildes apturēšanu, pieteikumā ietvertās informācijas pieejamības ierobežošanu u. c. Ja pieteikuma izskatīšana atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta 7.¹ daļai nodota rīcības sēdei pilnā tiesas sastāvā, tad minētos jautājumus izlemj rīcības sēde.

Tādējādi pieteikuma izskatīšanas stadijā Satversmes tiesas tiesnesim pieteiktā noraidījuma izlemšana ir piekritīga kolēģijai vai rīcības sēdei, kurai nodota attiecīgā pieteikuma izskatīšana.

5. Citus tiesvedības procesus regulējošajos likumos ir ietvertas normas, kas nosaka tiesnesim pieteiktā noraidījuma izlemšanas kārtību.

Piemēram, ja pieteikts noraidījums, tiesa uzklausa citu lietas dalībnieku viedokli un uzklausa tiesnesi, kuram noraidījums pieteikts. Lietā, kuru tiesnesis izskata vienpersoniski, lēmumu par pieteikto noraidījumu pieņem pats tiesnesis. Savukārt lietā, kuru izskata koleģiāli, lēmumu par vienam tiesnesim pieteikto noraidījumu pieņem pārējais tiesas sastāvs. Ja balsis dalās līdzīgi, tiesnesis ir noraidīts (*sk. Civilprocesa likuma 21. pantu un Administratīvā procesa likuma 119. pantu*). No šāda procesuālā regulējuma izriet arī tas, ka noraidījums tiek izlemts bez nepamatotas kavēšanās, tajā pašā procesuālajā stadijā, kurā tas pieteikts, un tādā procedūrā, lai pēc iespējas novērstu šaubas par tiesneša objektivitāti.

Līdzīga kārtība, ciktāl tā ir saderīga ar Satversmes tiesas procesa principiem, ir attiecināma arī uz Satversmes tiesas tiesnesim pieteikta noraidījuma izlemšanu.

Ņemot vērā minēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 26. panta pirmo daļu un Satversmes tiesas reglamenta 157. punktu,

Satversmes tiesa nolēma:

1. Noteikt, ka:

1.1. pieteikuma izskatīšanas stadijā Satversmes tiesas tiesnesim pieteikto noraidījumu izlemj kolēģija vai rīcības sēde, kurai nodota attiecīgā pieteikuma izskatīšana;

1.2. kolēģijas vai rīcības sēdē uzklausa tā tiesneša viedokli, kuram noraidījums pieteikts, bet lēmumu par noraidījumu pieņem pārējais kolēģijas vai rīcības sēdes sastāvs ar balsu vairākumu. Ja balsis dalās līdzīgi, tiesnesis ir noraidīts;

1.3. lēmumu par noraidījumu motivē un iekļauj lēmumā par lietas ierosināšanu vai atteikšanos ierosināt lietu vai pieņem atsevišķa procesuālā dokumenta veidā. Ja lēmums pieņemts atsevišķa procesuālā dokumenta veidā, lēmuma atvasinājumu nosūta pieteikuma iesniedzējam.

2. Nosūtīt šā lēmuma atvasinājumu pieteikuma Nr. 159/2026 iesniedzējam.

3. Nosūtīt šo lēmumu publicēšanai oficiālajā izdevumā "Latvijas Vēstnesis".

Lēmums nav pārsūdzams.

Rīcības sēdes priekšsēdētāja

Irēna Kucina